

Увага да „П[есьні] О[купацыі]“

П[ушча] як-бы расказвае, які жахлівы момант перажыла краіна. Ён нібы кажа: вось што тут чынілася, вось што давялося перанесці, перацярпець гэтай краіне. Яна вялічавя і вяліка ў сваіх перажываннях, у сваіх пакутах. Яна варта таго, каб быць усяляленай, каб быць узялічанай, каб перад ёю схіліць сваю голаў, каб перад ёю расступіцца і даць ёй дарогу ў сьвет, даць ён пачэснае месца ў „садзе жыцця“.

Песьня ўсё-ж як-бы звернута да „братаў-народаў“, да людзей, што вакол гэтай краіны, па-за краіны, але не да людзей у краіне. Яна як-бы адрасавана вонку Беларусі.

Што-ж кажа яна, ці што павінна казаць беларусу? Яна ўсьведамляе яму яго перажываньні, яго пакуты і кажа яму быць гордым тым, што перажыта. Яна кажа яму, што ён ня бедны, ён багаты на моцныя перажываньні, яна кажа яму, што ён моцны, што ён у сілах усё перанесці, але ня страціць свайго аблічча, не перастане быць сабою. Нішто ня ў сіле сьцерці яго твар, нішто ня здольна яго сагнуць, яго можна зламаць, можна расстраляць, але не сагнуць. У ім ёсць вялікая моц жыцця, у ім ёсць нешта такое ад самой прыроды, што ня гнецца і што патрабуе ад іншых вызнаньня права на жыццё такім, якім яно ёсць. „Я буду жыць, бо я мужык“ (Я. Купала), „П[есьня] О[купацыі]“ – ж як-бы кажа: „Я буду жыць, бо я беларус“. Гэтай песьняй выражаецца нацыянальная працоўная гордасьць, выражаецца ўсьведамленьне сваёй нацыянальнай працоўнай годнасьці (достоинства): мы горды тым, што перажылі, мы горды тым, што выйшлі з гэтых гістарычных іспытаў ня толькі ня зломанымі, ня прыкутымі, а яшчэ больш моцнымі, загартаванымі. Такую песьню, як „П[есьня] О[купацыі]“, можа перасьпяваць толькі той, хто выйшаў пераможцам у змаганьні за жыццё, можа сьпяваць толькі пераможца, узняўшыся над усімі пакутамі, перашкодамі, над усім тым, што жыццё і сьвет ставілі перашкодамі на яго шляху да „сонца і зор“, да „славы“, да вольнага творчага жыцця, да гаспадараньня ў жыцці, на шляху ад рабскага становішча да гаспадара жыцця, да таго, што Я[нкам] К[упалам] выражана: „Мы жыцця гаспадары“. Такую песьню можа прасьпяваць той, хто ўжо ўсьведоміўся ў сваёй годнасьці, хто знае сабе цану, хто знае, „што ён і што ён у сьвеце значыць“, хто знае, што ён змог і што ён **можа**, хто знае свае сілы і магчымасьці, якія заложаны ў ім ад прыроды, якія загартованы ў процесе яго жыцця, узмоцнены гісторыяй і захаваны ў ім самім і для якіх прышоў час раскрыцца, выявіцца творчасцю, разьліцца на ўсё вакольнае, рэалізавацца ў быцці фактамі творчасці, перайсьці з духа матэрыі ў матэрыю духа.

Вобраз рэвалюцыі, які маецца быць у „П[есьні] Р[эвалюцыі]“, павінен быць вобразам стыхійнае ці арганізаванае творчасці новых форм і законаў жыцця вольным чалавекам, чалавекам, што з рабоў вышаў у сьвет гаспадаром, героем жыцця. Яна будзе вобразам ужо не таго, што перажыта, не таго, што мог перажыць, а таго, што перажываецца творачы, што змог стварыць і што можа тварыць „яшчэ ўчорах раб пакутны, а сёньня зямлі ўладар“, вобразам таго, на якія творчыя под[зьвігі] здолён гэты вольны чалавек. Аджа-ж рэвалюцыя для яго — гэта тое, што развязаўла рукі да творчасці, раскрыла яму для яе дзьверы ў сьвет, у той час, калі ўсё ранейшае яму давала магчымасьць выявіцца адной старане; гэта моцы жыцця, моцы перажываньня цягненьня ды захоўваньня ў **сабе** сілы, для таго, каб потым яе рэалізаваць для сябе. Аджа-ж і чалавек — гэта пакутнік у мін[улым] і гений-творца сучасн[асці], гэта перайшоўшы, перажыўшы пакуты, „змыўшы грэх у атрутнай ваньне“ творча.